

ПРИНЦИП НЕДИСКРИМІНАЦІЇ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Барчук Анжеліка Борисівна

*аспірантка кафедри загальноправових дисциплін,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

В умовах воєнного стану та протидії збройній агресії російської федерації, Україна продовжує реалізацію євроінтеграційного курсу. Так, у Преамбулі до Конституції України визначено: «... незворотність європейського та євроатлантичного курсу України» [1]. Поряд із різноманітними напрямими адаптації Українського законодавства до вимог і стандартів Європейського союзу (далі – ЄС), заслуговує на увагу забезпечення принципу недискримінації та поваги до різноманітності.

Виходячи з викладеного, важливо розглянути принцип недискримінації у реалізації права на здобуття освітньо-наукового рівня доктора філософії. Поряд із цим, доцільно зупинитися на реалізації цього права в умовах воєнного стану.

Насамперед, слід зазначити про те, що відповідно до статті 53 Конституції України, кожен має право на освіту [1]. Водночас, згідно зі статтею 64 Конституції України, в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. При цьому право на освіту належить до прав, щодо яких можуть встановлюватися відповідні тимчасові обмеження у особливий період.

Повертаючись до права на освіту, варто вказати про недопущення дискримінації у його реалізації. Так, освіта належить до сфер суспільних відносин на які поширюється дія Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [2]. Нагадаємо, що відповідно до статті 2 згаданого вище Закону, законодавство України ґрунтується на принципі недискримінації, що передбачає незалежно від певних ознак: 1) забезпечення рівності прав і свобод осіб та/або груп осіб; 2) забезпечення рівності перед законом осіб та/або груп осіб; 3) повагу до гідності кожної людини; 4) забезпечення рівних можливостей осіб та/або груп осіб [2].

Крім того, статтею 6 Закону України «Про освіту» закріплено, що до засад державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності належить «забезпечення рівного доступу до освіти без

дискримінації за будь-якими ознаками, у тому числі за ознакою інвалідності», а також «формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі та гідності, фізичного або психологічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками» [3]. Зазначені засади кореспондуються із правами здобувачів вищої освіти, визначеними у статті 53 цього Закону. Одним з таких прав є: «захист під час освітнього процесу від приниження честі та гідності, будь-яких форм насильства та експлуатації, булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувача освіти» [3]. Крім викладеного, потрібно вказати на закріплені у статті 57-1 «Державні гарантії в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» [3]. Зауважимо, що доповнення Закону України «Про освіту» зазначеною статтею 15.03.2022 стало наслідком гарантування державою в особливий період: організації освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників; збереження місця роботи, середнього заробітку, здійснення виплати стипендії та інших виплат, передбачених законом; місця проживання (пансіон, гуртожиток тощо) та забезпечення харчуванням (у разі потреби) [3].

Визначившись із недопущенням дискримінації у реалізації права на освіту, перейдемо до особливостей здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії. Визначення поняття «доктор філософії» надається у 1-му абзаці частини 6 статті 5 Закону України «Про вищу освіту» – це освітній і водночас науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується разовою спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти або наукової установи за результатами успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у разовій спеціалізованій вченій раді [4].

Важливо відмітити, що відповідно до частини 1 статті 4 «Право на вищу освіту», встановлення обмежень і привілеїв, що визначаються специфічними умовами здобуття вищої освіти, зумовленими особливостями отримання кваліфікації не вважається дискримінацією цього права [4]. Наприклад, здобувачі які вступають на навчання до закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, мають відповідати певним критеріям фізичної і психологічної підготовленості до служби в поліції.

Основними підзаконними нормативно-правовими актами, якими врегульовано здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії, є: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» [5], наказ МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про

затвердження Вимог до оформлення дисертації» [6] та Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» [7].

Аналіз перерахованих документів дає можливість зробити висновок про відсутність у їхньому змісті посилань на антидискримінаційне законодавство у цілому та принцип недискримінації зокрема. З одного боку, правовими актами вищої юридичної сили – Законами України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про освіту», «Про вищу освіту», гарантований рівний доступ до права на освіту та недискримінацію у реалізації цього права. З іншого боку, конкретизація антидискримінаційних положень в підзаконних нормативно-правових актах, може сприяти покращенню рівня захисту відповідного права від будь-яких проявів дискримінації.

Виходячи з викладеного вважаємо за доцільне передбачити закріплення принципу недискримінації у реалізації права на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії на законодавчому рівні, шляхом внесення змін і доповнень до вказаних нормативно-правових актів. Зазначені зміни сприятимуть недопущенню порушення принципу рівності прав і можливостей, прямим або непрямим обмеженням прав здобувачів залежно від їхньої раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, віку, стану здоров'я, інвалідності, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, підозри чи наявності захворювання на ВІЛ/СНІД та за іншими ознаками.

Література:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 24.08.2023).

2. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 24.08.2023).

4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

5. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах): Постанова Кабінету Міністрів України від

23.03.2016 № 261 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

6. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації: наказ МОН України від 12.01.2017 № 40 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

7. Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-321-0-3>

МОТИВАЦІЙНІ ЧИННИКИ ПІДГОТОВКИ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Белай Сергій Вікторович

*доктор наук з державного управління, професор,
заступник начальника навчально-методичного центру –
начальник відділу методичного забезпечення навчального процесу,
Національна академія Національної гвардії України
м. Вінниця, Україна*

Батюк Олег Володимирович

*доктор юридичних наук, доцент,
старший лейтенант,
офіцер служби кадрової роботи,
Військова частина 3072 Національної гвардії України
м. Івано-Франківськ, Україна*

Актуальність визначеної теми обумовлена тим, що проблема мотивації професійної самореалізації військовослужбовця загалом переважно стосується опису структури, механізмів і процесу функціонування мотивації досягнення. Доцільно відмітити, що досягнення військовослужбовця як мотиваційно-смысловое утворення характеризується по-перше, установкою на результативність та успіх, по-друге, впевненістю людини в собі, по-третє, усвідомленням цінності будь-якої справи, по-четверте, наполегливістю в досягненні цілей, по-